

ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΕΞΕΓΕΡΣΗ ΣΤΗ ΜΕΣΗ ΑΝΑΤΟΛΗ: ΑΠΟ ΤΟΝ ΜΑΧΝΤΙ ΤΟΥ ΣΟΥΔΑΝ ΩΣ ΤΟ ISIS

Ρούσσος Σωτήρης

(1) ΓΕΝΙΚΑ

ΣΧΟΛΗ	Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών		
ΤΜΗΜΑ	Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σχέσεων		
ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	Προπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών		
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	E3700E	ΕΞΑΜΗΝΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	ΣΤ, Η
ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Επανάσταση και εξέγερση στη Μέση Ανατολή: από τον Μάχντι του Σουδάν ως το ISIS		
ΑΥΤΟΤΕΛΕΙΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ <i>σε περίπτωση που οι πιστωτικές μονάδες απονέμονται σε διακριτά μέρη του μαθήματος π.χ. Διαλέξεις, Εργαστηριακές Ασκήσεις κ.λπ. Αν οι πιστωτικές μονάδες απονέμονται ενιαία για το σύνολο του μαθήματος αναγράψτε τις εβδομαδιαίες ώρες διδασκαλίας και το σύνολο των πιστωτικών μονάδων</i>	ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	
Διαλέξεις	3	1,7	
3Ατομικές Εργασίες		3	
Σύνολο		4,7	
<i>Προσθέστε σειρές αν χρειαστεί. Η οργάνωση διδασκαλίας και οι διδακτικές μέθοδοι που χρησιμοποιούνται περιγράφονται αναλυτικά στο (δ).</i>			
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ <i>γενικού υποβάθρου, ειδικού υποβάθρου, ειδίκευσης γενικών γνώσεων, ανάπτυξης δεξιοτήτων</i>	Ειδίκευση γενικών γνώσεων		
ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ:	Δεν υπάρχουν προαπαιτούμενα μαθήματα		
ΓΛΩΣΣΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ και ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ:	Ελληνική		
ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΠΡΟΣΦΕΡΕΤΑΙ ΣΕ ΦΟΙΤΗΤΕΣ ERASMUS	Ναι		
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ (URL)			

(2) ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Μαθησιακά Αποτελέσματα

Περιγράφονται τα μαθησιακά αποτελέσματα του μαθήματος οι συγκεκριμένες γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες καταλλήλου επιπέδου που θα αποκτήσουν οι φοιτητές μετά την επιτυχή ολοκλήρωση του μαθήματος.

Συμβουλευτείτε το Παράρτημα Α

- Περιγραφή του Επιπέδου των Μαθησιακών Αποτελεσμάτων για κάθε ένα κύκλο σπουδών σύμφωνα με το Πλαίσιο Προσόντων του Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης
- Περιγραφικοί Δείκτες Επιπέδων 6, 7 & 8 του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων Διά Βίου Μάθησης και το Παράρτημα Β
- Περιληπτικός Οδηγός συγγραφής Μαθησιακών Αποτελεσμάτων

Σκοπός του μαθήματος είναι η ανάλυση των επαναστατικών κινημάτων, εξεγέρσεων και μορφών πολιτικής βίας στη Μέση Ανατολή και τη Βόρεια Αφρική από τα τέλη του 19ου αιώνα έως τη σύγχρονη εποχή. Το μάθημα εξετάζει τις κοινωνικές, πολιτικές, οικονομικές και ιδεολογικές συνθήκες που οδήγησαν στην ανάπτυξη κινημάτων αντίστασης, θρησκευτικών αποκαλυπτικών εξεγέρσεων και ένοπλων ισλαμιστικών οργανώσεων.

Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στη συγκριτική μελέτη περιπτώσεων όπως το κίνημα του Μάχντι στο Σουδάν, οι αντι-αποικιακές εξεγέρσεις στη Μέση Ανατολή, η Ιρανική Επανάσταση, τα ισλαμιστικά κινήματα του ύστερου 20ού αιώνα, καθώς και η άνοδος οργανώσεων όπως η Al-Qaeda και το ISIS.

Παράλληλα, εξετάζεται ο ρόλος της αποικιοκρατίας, της κρατικής συγκρότησης, των διεθνών παρεμβάσεων, της θρησκείας και των κοινωνικών μετασχηματισμών στη διαμόρφωση επαναστατικών κινημάτων και μορφών εξέγερσης στην περιοχή.

Συνοψίζοντας, το μάθημα επιδιώκει μαθησιακά αποτελέσματα σε επίπεδο γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων. Ειδικότερα, με την επιτυχή ολοκλήρωση του μαθήματος, οι φοιτητές/τριες αναμένεται να:

Γνώσεις

έχουν εξοικειωθεί με τις βασικές θεωρίες και ιστορικές προσεγγίσεις για την επανάσταση, την εξέγερση και την πολιτική βία στη Μέση Ανατολή.
κατανοούν τις κοινωνικές και πολιτικές συνθήκες που οδήγησαν στην εμφάνιση επαναστατικών κινημάτων στην περιοχή.
αναλύουν τον ρόλο της θρησκείας, της αποικιοκρατίας, του εθνικισμού και του ισλαμισμού στη συγκρότηση κινημάτων αντίστασης.
διαθέτουν επαρκές γνωσιολογικό και μεθοδολογικό υπόβαθρο ώστε να προσεγγίζουν κριτικά ζητήματα πολιτικής βίας, ριζοσπαστικοποίησης και διεθνών παρεμβάσεων.
εφαρμόζουν συγκριτικές και διεπιστημονικές μεθόδους ανάλυσης σε ιστορικά και σύγχρονα φαινόμενα εξέγερσης.

Δεξιότητες

χρησιμοποιούν θεωρητικά εργαλεία της πολιτικής επιστήμης, της ιστορίας και των διεθνών σχέσεων για την ανάλυση επαναστατικών κινημάτων.
αξιοποιούν ιστορικές και σύγχρονες πηγές για τη μελέτη μορφών πολιτικής βίας και εξέγερσης.
αναπτύσσουν τεκμηριωμένο και κριτικό λόγο σχετικά με ζητήματα ριζοσπαστικοποίησης, ισλαμισμού και επαναστατικής δράσης.
συνθέτουν και παρουσιάζουν συγκριτικές αναλύσεις διαφορετικών επαναστατικών κινημάτων στη Μέση Ανατολή.

Ικανότητες

μπορούν με σχετική αυτονομία να αναλύουν σύνθετα ιστορικά και πολιτικά φαινόμενα που αφορούν τη Μέση Ανατολή.
αναπτύσσουν ικανότητες κριτικής σκέψης και επιστημονικής τεκμηρίωσης για τη μελέτη διεθνών συγκρούσεων και επαναστατικών κινημάτων.
είναι σε θέση να αξιολογούν τις σχέσεις μεταξύ τοπικών κοινωνιών, κρατικών δομών και διεθνών παρεμβάσεων στη διαμόρφωση πολιτικής βίας.

Γενικές Ικανότητες

Λαμβάνοντας υπόψη τις γενικές ικανότητες που πρέπει να έχει αποκτήσει ο πτυχιούχος (όπως αυτές αναγράφονται στο Παράρτημα Διπλώματος και παρατίθενται ακολούθως) σε ποια / ποιες από αυτές αποσκοπεί το μάθημα;

Αναζήτηση, ανάλυση και σύνθεση δεδομένων και πληροφοριών, με τη χρήση και των απαραίτητων τεχνολογιών	Σχεδιασμός και διαχείριση έργων
Προσαρμογή σε νέες καταστάσεις	Σεβασμός στη διαφορετικότητα και στην πολυπολιτισμικότητα
Λήψη αποφάσεων	Σεβασμός στο φυσικό περιβάλλον
Αυτόνομη εργασία	Επίδειξη κοινωνικής, επαγγελματικής και ηθικής υπευθυνότητας και ευαισθησίας σε θέματα φύλου
Ομαδική εργασία	Άσκηση κριτικής και αυτοκριτικής
Εργασία σε διεθνές περιβάλλον	Προαγωγή της ελεύθερης, δημιουργικής και επαγωγικής σκέψης
Εργασία σε διεπιστημονικό περιβάλλον	.....
Παράγωγή νέων ερευνητικών ιδεών	Άλλες...
	.....

Το μάθημα αποσκοπεί ιδιαίτερα στην ανάπτυξη των ακόλουθων ικανοτήτων:

Αναζήτηση, ανάλυση και σύνθεση δεδομένων και πληροφοριών
Άσκηση κριτικής και αυτοκριτικής
Προαγωγή της ελεύθερης, δημιουργικής και επαγωγικής σκέψης
Εργασία σε διεθνές και διεπιστημονικό περιβάλλον
Λήψη αποφάσεων
Αυτόνομη εργασία
Σεβασμός στη διαφορετικότητα και στην πολυπολιτισμικότητα
Παράγωγή νέων ερευνητικών ιδεών

(3) ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Το μάθημα εξετάζει ιστορικά και σύγχρονα εξεγερσιακά θρησκευτικά κινήματα στη Μέση Ανατολή και τη Βόρεια Αφρική μέσα από συγκριτικές και διεπιστημονικές προσεγγίσεις.

1. Εισαγωγή: Θεωρίες επανάστασης, εξέγερσης και πολιτικής βίας
2. Αποκαλυπτική βία και μεσσιανικά κινήματα
3. Αποικιοκρατία, και αυτοκρατορίες στη Μέση Ανατολή
4. Οι ισλαμικές μεσσιανικές εξεγέρσεις του 18^{ου} και 19^{ου} αιώνα
5. Το κίνημα του Μάχντι στο Σουδάν και η βρετανική αυτοκρατορία.
6. Η Ιρανική Επανάσταση του 1979 και η πολιτικοποίηση του σιιτικού Ισλάμ
7. Το μεσσιανικό/αποκαλυπτικό σιιτικό Ισλάμ
8. Το Αφγανιστάν, ο πόλεμος κατά της Σοβιετικής Ένωσης και η διεθνοποίηση του τζιχάντ
9. Η άνοδος των ισλαμιστικών κινήματων στη Μέση Ανατολή, η Al-Qaeda και η νέα μορφή υπερεθνικής ένοπλης οργάνωσης.
10. Η Αραβική Άνοιξη και οι κοινωνικές εξεγέρσεις του 2011
11. Η δημιουργία και η άνοδος του ISIS
12. Τα αποκαλυπτικά κινήματα στην εξουσία
13. Συγκριτική αποτίμηση: επανάσταση, εξέγερση και πολιτική βία στη σύγχρονη Μέση Ανατολή

(4) ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ και ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ - ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

ΤΡΟΠΟΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ <i>Πρόσωπο με πρόσωπο, Εξ αποστάσεως εκπαίδευση κ.λπ.</i>	Το μάθημα περιλαμβάνει διαλέξεις
ΧΡΗΣΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ <i>Χρήση Τ.Π.Ε. στη Διδασκαλία, στην Εργαστηριακή Εκπαίδευση, στην Επικοινωνία με τους φοιτητές</i>	Υπάρχει εκτεταμένη χρήση ΤΠΕ στη διδασκαλία. Προβάλλονται videos και μέρος της επικοινωνίας με τους φοιτητές πραγματοποιείται ηλεκτρονικά.

<p align="center">ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ</p> <p>Περιγράφονται αναλυτικά ο τρόπος και μέθοδοι διδασκαλίας.</p> <p>Διαλέξεις, Σεμινάρια, Εργαστηριακή Άσκηση, Άσκηση Πεδίου, Μελέτη & ανάλυση βιβλιογραφίας, Φροντιστήριο, Πρακτική (Τοποθέτηση), Κλινική Άσκηση, Καλλιτεχνικό Εργαστήριο, Διαδραστική διδασκαλία, Εκπαιδευτικές επισκέψεις, Εκπόνηση μελέτης (project), Συγγραφή εργασίας / εργασιών, Καλλιτεχνική δημιουργία, κ.λπ.</p> <p>Αναγράφονται οι ώρες μελέτης του φοιτητή για κάθε μαθησιακή δραστηριότητα καθώς και οι ώρες μη καθοδηγούμενης μελέτης σύμφωνα με τις αρχές του ECTS</p>	<p>Δραστηριότητα</p>	<p>Φόρτος Εργασίας Εξαμήνου</p>
	Διαλέξεις	39 ώρες
	3 Ατομικές εργασίες	90 ώρες
	Σύνολο Μαθήματος	129 ώρες
<p align="center">ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΦΟΙΤΗΤΩΝ</p> <p>Περιγραφή της διαδικασίας αξιολόγησης</p> <p>Γλώσσα Αξιολόγησης, Μέθοδοι αξιολόγησης, Διαμορφωτική ή Συμπερασματική, Δοκιμασία Πολλαπλής Επιλογής, Ερωτήσεις Σύντομης Απάντησης, Ερωτήσεις Ανάπτυξης Δοκιμίων, Επίλυση Προβλημάτων, Γραπτή Εργασία, Εκθεση / Αναφορά, Προφορική Εξέταση, Δημόσια Παρουσίαση, Εργαστηριακή Εργασία, Κλινική Εξέταση Ασθενούς, Καλλιτεχνική Ερμηνεία, Άλλη / Άλλες</p> <p>Αναφέρονται ρητά προσδιορισμένα κριτήρια αξιολόγησης και εάν και που είναι προσβάσιμα από τους φοιτητές.</p>	<p>Δύο πρόοδοι με ανοικτές πηγές και μια ατομική εργασία. Οι δύο πρόοδοι σε μη ανακοινωμένες εκ των προτέρων ημερομηνίες. Οι φοιτητές πρέπει να είναι σε κάθε μάθημα έτοιμοι να λάβουν μέρος. Ο μέσος όρος της καλύτερης πρόοδου και της εργασίας αποτελεί την τελική βαθμολογία.</p>	

(5) ΣΥΝΙΣΤΩΜΕΝΗ-ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Amanat, Abbas (2009). *Apocalyptic Islam and Iranian Shi'ism*. London & New York: I.B. Tauris

Ostranský, B. (2019). *The Jihadist Preachers of the End Times: ISIS Apocalyptic Propaganda*. Edinburgh: Edinburgh University Press

Cook, D. (2025), *Contemporary Muslim Apocalyptic Literature*, Syracuse, NY: Syracuse University Press

Crooke, A. (2009). "Introducing a New Political Discourse", *Cultures of Resistance*, 1 (2), σελ. 14-15.

de Silva, D. (1992). "The Revelation to John: A Case Study In Apocalyptic Propaganda and the Maintenance of Sectarian Identity", *Sociology of Religion* 53 (4), σελ. 375-395.

DeVore, M. R., Stähli, A. B. & Franke, U. E. (2019). "Dynamics of insurgent innovation: How Hezbollah and other non-state actors develop new capabilities", *Comparative Strategy*, 38 (4), σελ. 371-400.

Early, B. R. (2006). "'Larger than a Party, Yet Smaller than a State': Locating Hezbollah's Place within Lebanon's State and Society", *World Affairs*, 168 (3), σελ. 115-128.

- Eleftheriadou, M. & Roussos, S. (2018). "Islamic State's notion of 'mobile' Sovereignty/Territoriality in a Postsecular Perspective", στο Adiong, N. M., Mauriello, R. & Abdelkader, D. (επιμ.), *Islam in International Affairs: Politics and Paradigms*. London: Routledge, σελ. 200-217.
- Filiu, Jean-Pierre (2011). *Apocalypse in Islam*. Berkeley: University of California Press
- Kaldor, M. (2013). "In Defence of New Wars", *Stability: International Journal of Security and Development*, 2 (1), part 4.
- Kaplan, J. (2011). *Apocalypse, Revolution and Terrorism: From the Sicari to the American Revolt against the Modern World*. New York: Routledge, 2011
- Leenders, R. (2007). "'Regional Conflict Formations': Is the Middle East Next?", *Third World Quarterly*, 28 (5), σελ. 959-982.
- Λιάκος, Α. (2011). *Αποκάλυψη, Ουτοπία και Ιστορία: οι μεταμορφώσεις της ιστορικής συνείδησης*. Αθήνα: Εκδόσεις Πόλις.
- Mishra, P. (2013) *From the Ruins of Empire: The Revolt Against the West and the Remaking of Asia*, London: Picador
- Mishra, P. (2017). *Age of Anger: A History of the Present*. London: Allen Lane.
- Ρούσσος, Σ. (2022). *Επανάσταση και εξέγερση στη Μέση Ανατολή*, Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg
- Shani, G. (2018). «Διεθνικοί Θρησκευτικοί Δρώντες και Διεθνείς Σχέσεις», στο Haynes, J. (επιμ.), *Θρησκεία και Πολιτική: μια σύγχρονη επιτομή*. Αθήνα: Εκδόσεις Πεδίο, σελ. 495-516.
- von Einsiedel, S. (2017). **Civil War Trends and the Changing Nature of Armed Conflict**, Occasional Paper 10, Tokyo: United Nations University Centre for Policy Research.